

IZOP (117) *sb m*

izop (105), **hizop** (9), **hysop** (1), **jozop** (1), **juzep** (1); hizop *BudNT, ActReg, LatHar* (3); hysop *KochPs*; izop : hizop *Leop* (1 : 2), *BibRadz* (5 : 1), *BielKron* (8 : 1); izop : jozop *RejPos* (12 : 1; 214v); izop : juzep *Calep* (1 : 1; 495b).

(h)j- (112), (h)y- (3); -z- (108), -f- (6), -ff- (1).

o jasne; juzep z tekstu nie oznaczającego é.

sg *N* izop (27). ◊ *G* izopu (30). ◊ *D* izopowi (1). ◊ *A* izop (25). ◊ *I* izop(e)m (34).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. *bot. Hyssopus officinalis L. (Rost), półkrzew z rodziny wargowych, stosowany w lecznictwie; isopus FalZioł (61) : Izop warzony w wodzie á pity/ glińty zabija w żywocie. FalZioł I 67a; SWieczki/ ieft ziele barzo podobne w koczlaniu Izopowi FalZioł I 49b, I 7d, 10d, 18a, 49d, 57d [2 r.] (25); Kiedy mowę ftráci: weźmi gorczyce tártey/ pieprzu tárthego/ izopu tártego/ [...] á zmiefzawłzy to/ [...] náłyf mu pod ięzyk SienLek 61v; Warz Izop w ocćie/ á miodu przyłoż/ tymże zęby płocz gdzie bolą. SienLek 78; Dobrze też fłuży zádawieniu mácice/ biále łáyno kokofze warz w czym chcefz/ z Izopem á day to chorey pić. SienLek 116v; Izop Polakom/ Niemcom zász Hyzop: Latinu^m nomen huic plantae me nefcire ingenue fateor: nam planta, que antiquitus Hyffopus appellabatur, plantae cuius figuram damus, omnino fimilis non eft SienLek 227, 9v, 39v, 40, 40v, 72v (32); fol á Izop to ich [chrześcijan] przyłmák. SkarŻyw 362; [Izop/ Niemcy zowá Ifop/ Łácińłkiego imieniá niewiem. Bo Hifopus ieft źiołko máłuczkie/ ktore z fkał rośćie bez śiánia álbo fádzenia SienHerb K#].*

Zestawienia: [»izop gorny«: Izop ieft dwoiáki/ ieden ogrodny á drugi górny/ który po górách rośćie/ mocnieyfzy ieft y lepłzy/ wřzákże wřzyfłtko Izop. UrzędowHerb 173a, 173a.]

»izop ogrodny« = hysopus falsus, isopus adulterinus SienHerb (2): Izop ieden ieft ktory rofćie na gorach/ á drugi ogrodny/ [...] iefłth dobry á vřyteczny pierfiam y płuczam [...] naprzeciwnko záfłharzálemu káfłłowi FalZioł I 66c; Mącz 455b; [UrzędowHerb 173a [3 r.]. Cf »izop gorny«.]

[»izop polski«: Ifopu Polłkiego figurá włáfná SienHerb K#.]

»siany izop« (1): Thymbra, herba latine Cunila, vel Satureia, Ogrodny álbo śiany Ifop. Mącz 455b.

»wodny izop« (1): Laver, herba, Niektórzi mniemáyá wodny Ifop. Mącz 185d.

2. *Napar z izopu (2) : Dobrze też przeciw glińtom [...] Izop z pieprzem pić SienLek 103, 53.*

3. *[Rodzaj másci: v lékárzów dwie rzeczy zowá tym fłowem Izop/ iedná rzecz/ zowá máść którą czynią z płókánia wełny owczéy [...] zowá to lékárze Ifopus humida: druga rzecz która známionuie Ifopus, ieft źiele Izop UrzędowHerb 174a.]*

4. *W tekstach biblijnych i w nawiązaniu do nich ziele o charakterze rytualnym, symbolizujące oczyszczenie z grzechów i skruchę; jego gałzek używali Izraelici przy skrapianiu drzwi domów krwiá baranka paschalnego, przy ceremonii oczyszczania trędowatych i ich mieszkań, jak również przy składaniu ofiar; hyssopus Vulg, PolAnt, Sien, Cn (49) : fłedfły ieden wziął hupkę/ ij napelnil iá otztu z zółciá/ obłóżywłly Izopem ij mirrá OpecŻyw 149v [przekłád tego samego tekstu LatHar 735, WujNT Ioann 19/29]; RejPs 77; LubPs N4; [chodźcie] trzykroć w kołó/ Wodá z ifopem vtzárowánym kropiáć/ fámí fiebie/ ludzi/ Smyntarz/ y węgłly KrowObr 100v, 101v; Leop Lev 14/4, 6, Ps 50/9; A ták ku oczyśćieniu onego domu/ weźmie dwá wroblá/ drzewo cedrowe/ iedwab czerwony/ y*

Izop. *BibRadz Lev* 14/49; Izop záfie oczýfćia gorzkością fwoią/ ktore rzeczy nadobnie fie zgadzaią z wiecznem oczýfćieniem^m Kryftufowem. *BibRadz I* 88v b *marg*; Moizelz [...] wżiawfzy krew z cieląth y kozłow/ z wodą y weńną czerwoną y Hizopem półpołu/ y fámy kfięgi/ y lud wfzythek pokropił. *BibRadz Hebr* 9/19 [*przekład tego samego tekstu BudNT, WujNT*], *Lev* 14/51, 52, *Num* 19/6; A rozmoczywfzy we krwi iego [*baranka*] fnopek Izopu/ pomázecie podwoie obá v drzwi y zwirzchu w domiech fwoich [*Vulg Ex* 12/22] *BielKron* 30; nápił Sálomon o káżdym drzewie przypowieść fwoię/ poczawfzy od Izopu aż do Cedrowego drzewá. *BielKron* 79, 30 [2 r.], 36v, 37 [3 r.], 46; *RejAp* 8v; potom on kápłan [...] omoczywfzy on Iozop w oney wodzye ze krwią zmiefzány/ miał pokropić onego człowieká fiedm kroć/ iuż oczýsionego *RejPos* 214v [*przekład tego samego tekstu Leop Lev* 14/6, *BudBib*], 47 [6 r.], 103v [2 r.], 214v; *BudBib Lev* 14/4, 6; *BudNT Hebr* 9/17 [19]; Pokrop mię hyfopem/ á oczýsion będę/ Omyy mię/ á śnieżnéy iáfności nábędę *KochPs* 76 [*przekład tego samego tekstu lub nawiązania do niego RejPs* 77, *LubPs* N4v, *Leop Ps* 50/19, *RejAp* 8v, *LatHar* 83, 165]; *ArtKanc* L20v; Vdziel mi Izopu/ fkruchy niefkończoney Z gorzkością pokuty złości niezliczoney. *GrabowSet* N3v; *LatHar* 83, 165, 735; *WujNT Ioann* 19/29, *Hebr* 9/19.

Szereg: »izop (to jest) gorzkość skruchy; gorzka żalóć za grzech« (2 : 1): Pokrop mię iedno Pánie onym Izopem/ to ielt/ gorzką żalócią zá grzech z zupełney wiary moiey/ á będę oczýfiony. *RejPos* 47v, 103v, 215.

Przen: *Gorycz, smutek* (1) : niemasz tego Hizopu ktorymby mnie Pan Bog nie pokropił w tym frasunku tylkosz tę iednę wolność mám ze Zęnie y dzieciom dotych czas domnie wolno *ActReg* 162.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (5) : Hysopus. Yfop Yfop. Hysopum idem *Murm* 114; Isopus. Ifop. Izop. *Mymer*¹ 18; Hyssopum et Hyssopus, Ifop. *Mącz* 161b; Hyssopus – Izop, Iuzep. *Calep* 495b.